

(ABC üzlet) és 2. szám (Horváth Elemér háza) telekhatára előtt, az úttestre merőlegesen ásott közműárókban csontvázakat és alapfalat találtak. Nagy valószínűséggel a falu középkori temploma és temetője lehetett itt.

A helyszínen a munkaárkot már visszatemetve találtam. A csontmaradványok egy részét a polgármester összegyűjtötte és átadta.

RAINER PÁL

121. Lesencetomaj-Piroskereszt

A részletes jelentést lásd a 107–121. oldalon.

(Veszprém megye) *R6; N*

S. PERÉMI ÁGOTA

122. Ludas, Varjú-dűlő

(Heves megye) *U; R; B; LT*

A 3. sz. főút tervezett, kb. 10 km-es elkerülő szakaszának nyomvonalán történt terepbejárás során, 1998. nyarán lokalizáltuk a lelőhelyet Ludas É-i határában egy domb K-i lejtőjén. Magnetométeres méréseket is igénybe véve, a legsűrűbbnek ígérkező területek megkutatását céloztuk meg, majd pedig az adódó topográfia alapján, az előkerült jelenségek lényegi összefüggéseit igyekeztünk tisztázni, így bővítettük szelvényeink méretét az indokolt mértékig.

Eközben sok nehézséget okozott, hogy a nyomvonal mentén nagyfeszültségű villanyvezeték és földbe ásott gázvezeték húzódik, továbbá, hogy a lelőhely K-i részén egy földutat vágtak a domboldalba, ami fontos területeket tett kutathatatlaná.

Munkánk során kb. 1 ha területet humuszoltunk le, négy nagyobb szelvényt nyitottunk meg, melyekben több mint 200 régészeti objektum (ház, gödör, tűzhely, árok) és több száz cölöplyuk nyoma rajzolódott ki. Az ásatás során egy újkőkori – AVK-leletanyagú – település maradványait (hulladékgyödröket, házhelyeket jelző cölöpnyomokat és egy sírt), néhány késő rézkori és koraközépső bronzkori gödröt, egy késő bronzkori település számos gödrét, egy késő bronzkori körárok-rendszer, továbbá kelta telepobjektumokat – házat, gödröt, árkokat – sikerült megtalálnunk és mintegy 50%-ban feltárnunk. A leletmentést a Mátrai Erőmű Rt. finanszírozta.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

123. Medgyesegyháza, Temető-halom

(Békés megye) *Á*

1996-ban kapáláskor került elő a községtől DK-re, a temető Ny-i szélénél s a temető D-i végében lévő Temető-halomtól É-ra az az Árpád-kori körmeneti ke-

resztről származó, bronzból öntött, aranyozással díszített korpusz, amelyet 1998 januárjában ajándékoztak a Munkácsy Mihály Múzeumnak. Magassága 5,9 cm, szélessége a karoknál 5,3 cm. A tárgy előkerülési helyén sem a januári fagyban, sem júniusban fémkeresővel végzett helyszíni szemle során nem került elő más régészeti lelet, így a korpuszt csak szórványleletként kezelhetjük.

SZATMÁRI IMRE

124. Mezőberény, 64. sz. lh.

(Békés megye) *Kk; Kú*

1998. május 13-án bejelentés érkezett a békéscsabai múzeumba, hogy a Mezőberény és Köröstarcsa határán elhelyezkedő, „Templom-zug” nevű területen 3 db ezüstpénz került elő. A bejelentőt még aznap felkerestük. Elmondta, hogy a pénzeket az egyik traktoros kollégája találta a saját földjén néhány nappal korábban.

A pénzek közül 2 db-ot (mindkettő I. Ferdinánd ezüstdenár körmöcbányai veret) átadtak a múzeumnak. A harmadik pénz a Tsz főkönyvelőjéhez került.

A bejelentővel és a pénzek megtalálójával kimentünk a lelőhelyre, amely egyértelműen azonosítható a Mezőberény 64. számú, Hacskó-tanya I. nevű topográfiai lelőhellyel. A területen a vetés között nagy számú késő középkori edénytöredéket találtunk, kb. 30×50 méteres körzetben, egy, a felszínből kissé kiemelkedő, keskeny partvonulat tetején.

1998. május 22-én fémkereső műszer segítségével további 4 db, az előzőekkel megegyező típusú és korú ezüstpénzt találtunk.

A helyszíni szemlén Gyucha Attila, Liska András és Medgyesi Pál régészek, Kékegyi Dorottya, Klenk Tímea és Stefán Bernadett ásatási technikusok vettek részt.

A MRT 10. kötetében a lelőhelytől említenek egy 16. századi éremleletet, amely 1931-ben került elő. Nagy valószínűséggel ehhez a lelethez tartoznak a most megtalált denárok. (MRT 10. 568–569).

LISKA ANDRÁS

125. Mezőfalva, Hatházsismánd

(Fejér megye) *Á*

Gázvezeték építéséhez kapcsolódó leletmentésünk során egy Árpád-kori település két árkanak részletét tártuk fel.

A leletmentésen részt vett Váczi Gábor régészhallgató (ELTE RI.)

KULCSÁR MIHÁLY

126. Mohora, Zichy – Vay kastély

(Nógrád megye) *Á; Kk*

A kastély felújítási munkái kapcsán a DK-i saroktorony mellett előkerült falmaradvány leletmentő doku-

mentálását végeztük el. A kerámia-leletek alapján a terület már a 13. századtól lakott. A vizsgált falat valamikor a 15. században építik törtkővel, jó minőségű, szürkésfehér, erősen meszes habarccsal, 130 cm vastagsággal. Feltűnő a 16. századi leletek elenyésző száma és a 17. századi leletek hiánya. A jelenlegi kastély építéskor a falmaradvány még látszik. Visszabontásának módja a vizsgált szakaszon arra utal, hogy a kastélyhoz tartozó park kialakításakor támfal szerepet kap. Később, már a saroktorony bővítése után e falat, mint alapot használják egy gyenge habarcsú kő-tégla vegyes falazatú támfal építéséhez.

A fal „belső” oldalán, a vizsgált ponton két épített csatorna maradványára bukkantunk. Mindkét csatorna nagyméretű téglából, szegmens ívű boltozattal készült. A csatornák a barokk kastély csapadékvizének elvezetésére szolgáltak – a II. csatorna építéskor az I. csatorna funkcióját vesztette – különböző időszakokban. A vizsgált falról az eddigi kutatás időbeni és területi korlátai miatt nem lehetett megállapítani, hogy milyen épülethez tartozott, de méretei és a terület településszerkezeti elhelyezkedése alapján valószínűleg valamely középkori birtokos család rezidenciájához tartozhatott.

MAJCHER TAMÁS

127. Mór, Árkpuszta

(Fejér megye) **Á; Kk**

Vízvezeték építéséhez kapcsolódó leletmentésünk során a középkori írott forrásokból ismert Árki falu templom körüli temetőjének 11 melléklet nélküli sírját tártuk fel. A település egy másik pontján egy kétszer megújított sütőfelületű, a tapasztásból előkerült edénytöredékek alapján a 13–14. századra keltezhető kemencét bontottunk ki.

A leletmentésen részt vett Váczi Gábor régészhallgató (ELTE RI).

KULCSÁR MIHÁLY

128. Nagykanizsa, Bajcsa – Vár

(Zala megye) **Kú**

Bajcsa egykori „erőssége” a közigazgatásilag Nagykanizsához tartozó falu DK-i határában emelkedő magasabb dombon állt. A domb ma működő homokbánya, ezért 1995-től megindult a maradványok régészeti mentése.

Bajcsa várát 1578-ban a török elleni végvári lánc részeként a stájer rendek kezdték építtetni Kanizsa mellé, a stájer területek és a Mura-vidék fokozottabb védelmére. A várat legkésőbb 1600-ban, Kanizsa török kézre kerülésének idején adták fel, a kedvezőtlen talajviszonyok miatt azonban fokozatos felhagyása már

korábban megkezdődött. A várról jelentős részben Stájerország gondoskodott, ennek köszönhető, hogy építésére, felszerelésére, őrségére vonatkozóan különösen gazdag írott forrásanyag maradt fenn a grazi (stájer tartományi) levéltárban. Az ásatáson észlelt jelenségek és régészeti leletek így több esetben összevethetők az írott forrásokkal. A vár ellátásában a környékbeli települések is részt vállaltak, ezért a régészeti feltárás során a stájer illetve stájer közvetítéssel érkező különféle nyugat-európai termékek mellett magyar s horvát áruk is felszínre kerültek.

1998-ban az „erősség” K-i illetve ÉK-i részén a legfelső teraszon dolgoztunk, mintegy 3000 m²-nyi területet tártunk fel. 54 objektumot dokumentáltunk, ezek között gödrök, vermek, latrinák, gerendavázis téglalapozású építményeket jelző cölöphelyek illetve téglafal-maradványok, a felszíni építmények mellett pedig földbe mélyített gazdasági objektumok voltak, mély tároló vermekkel. Egy vassalakkal borított nagyobb folt jelzi a kovácsműhely helyét. A vár K-i szélén, a várárok mellett rábukkantunk a dombtetőn kiépített paliszád egy hosszabb szakaszára is. A vár közepén egy kb. 500 m²-es üres területet, a központi belső udvar helyét regisztráltuk.

A felszínre került leletanyag ez évben különösen gazdag volt, velencei üvegek sokasága, ép fazekak, korsók sorozata, ritka német és itáliai edények töredékei, különféle vaseszközök, fémedények mellett számos pénz is fémjelzi ezt az évet.

Az ásatáson részt vett: Frankovics Tibor (Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg), Rózsás Márton (Dráva Múzeum, Barcs), Szigeti Judit egyetemista (ELTE, Budapest).

VÁNDOR LÁSZLÓ – KOVÁCS GYÖNGYI

129. Nagykanizsa, Bilkei-dűlő

A részletes jelentést lásd a 37–43. oldalon.

(Zala megye) **B**

HORVÁTH LÁSZLÓ

130. Nagykanizsa, Palin – Anyagnyerőhely

(Zala megye) **U; N**

A város É-i szélén, egy korábban már ismert újkőkor végi (lengyeli kultúra) lelőhelyen, – amelyen alkalmi földkitermelést folytatnak – újabb objektumokat bolygattak meg. A környezetéből kiemelkedő dombon leletmentésünk kiderült, hogy legalább hármasszoros árokrendszer foghatta körbe a dombtetőt DK-i részén külön kis „füllel” (kapu). A nagyobb árok átlagosan 3 m szélességű és 2,5 m mélységű, ennek 20 méteres egybefüggő szakaszából sok edénytöredék, állatcsont került felszínre. A leletanyag a lengyeli kultúra klasszikus fázisába sorolható. Egy kisebb objektumban sok